

УДК 327.5(4):007:355.40](470)

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОПАГАНДА КРЕМЛЯ В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИКИ

Мар'ян Житарюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
e-mail: mgzhyt@i.ua*

У статті професора Мар'яна Житарюка проаналізовано одну із складових гібридної війни – інформаційну пропаганду й маніпуляцію як інструмент досягнення результату, до чого активно вдається вище політичне керівництво Російської Федерації. Акцентовано також на тому, що учасники цивілізаційної війни (Україна та Захід) не зовсім адекватно усвідомлюють виклики і наслідки діяльності інформаційних військ РФ в контексті геополітичних трансформацій. Автор вважає, що сьогодні дієвою протидією завойовникам може бути сконсолідована і скоординована робота в межах Балто-Чорноморського Союзу.

Ключові слова: путінська Росія, Європейський Союз, Балто-Чорноморський Союз, інформаційна пропаганда, інформаційні війська, геополітика, журналістика.

З доповіддю та презентацією «Сучасні виклики (загрози) Кремля в контексті геополітичних трансформацій» мені пощастило виступити на міжнародному симпозиумі «Українці. Буковина» наприкінці травня 2017 р. в м. Сірет (Румунія) [6]. Після схвальних відгуків і пропозиції опублікувати сказане я доповнив попередні матеріали і за три тижні, 18 червня, подав до друку в румунському перекладі Марії Перчик¹ в журнал «Геополітика» (Бухарест). Коли ще за три тижні, 10 липня, я приїхав до румунської Сучави для участі в Міжнародній літній школі «Геополітика», випуск XV, 2017, тема – «Трикутник Румунія – Україна – Молдова: дипломатія, стратегії захисту, конкурентоздатність, партнерство» (Сучава, 9–14 липня, Чернівці, 14–19 липня), що відбувалася під егідою Генерального Консульства Румунії в Чернівцях, геополітичної асоціації «Іон Коня», Регіонального центру дослідження та аналізу транскордонних ризиків (Сучава), часопису «GeoPolitica» та двох університетів – Сучавського імені Стефана Великого (Штефан чел Марє) та Чернівецького національного імені Юрія Федьковича, то не повірив своїм очам: у товстому журналі «Геополітика», який нещодавно вийшов, вже була надрукована моя стаття з назвою попередньої доповіді і презентації – «Provocari actuale (amenintari) ale Kremlinului in contextual transformarilor geopolitice» [15].

---

¹ Перекладач Марія Перчик – представник Громадського об'єднання «Європейське Партнерство» (Чернівці).

Оскільки тема надзвичайно актуальна, дуже важлива і болюча, то пропоную до неї повернутися в повнішій версії та в українській редакції.

Усе велике розпочинається з малого, як ціле з частини. Незалежно від того, яке воно – позитивне чи негативне.

Велика брехня не була б можлива без маленької неправди.

Усяка поведінка мотивується страхом. Погано, коли страх узагалі відсутній, бо тоді йдеться про демагогію і безвідповідальність, але не ліпше, коли страх тотальний, бо він сковує свободу, творчість, позбавляє ініціативності й вираження людської суті.

Байдужість завжди стимулює нову байдужість, практично клонує її.

Геополітика тут не виняток. Навпаки, вона активно абсорбує в собі функціонал дуалістичних понять «правда – брехня», «страх – сміливість», «байдужість – зацікавленість», «великий – малий», «позитив – негатив», «дія – протидія» тощо.

У Радянському Союзі, в якому десятки мільйонів громадян пройшли через ГУ-ЛАГ і концтабори, де тисячі представників творчої інтелігенції було розстріляно, а мільйони українських селян – знищено під час Геноциду за допомогою штучного Голодомору 1932–1933 рр., офіційна пропаганда, використовуючи, скажімо, слова пісні Васілія Лебедева-Кумача та Ісака Дунаєвського, написані для музичного супроводу кінофільму «Цирк» (1936), щоденно запевняла всіх у абсолютному щасті та повній свободі радянської людини²: «Широка страна моя родная, Много в ней лесов, полей и рек! Я другой такой страны не знаю, Где так вольно дышит человек». Тут страх сковував ініціативи, а байдужість зовні, посилена геополітичним цинізмом і певними меркантильними інтересами, дозволила СРСР стати членом Ліги Націй.

Подібною була ситуація і в нацистській Німеччині. Страх, байдужість, брехня стимулювали нарощування сили Адольфа Гітлера, особливо після анексії збройними силами Третього Рейху частки території Чехо-Словацької Республіки (Судетської області) 1938 року.

Можливо, неземне ставлення до свого лідера, фанатичне захоплення й нестримне зацілювання портретів та статуеток правителя Північної Кореї Кім Чен Ина, гідного продовжувача диктаторських традицій свого батька Кім Чен Ира, не стало б реальністю без тотальної брехні влади КНДР. Як відомо, північнокорейське телебачення навіть розповіло своїм глядачам про буцімто перемогу їхніх співвітчизників на Чемпіонаті світу з футболу...

Політика сучасної Російської Федерації як правонаступниці СРСР та Московії [11] – це, з одного боку, продовження усталених диктаторсько-імперських традицій, з іншого ж – поглиблення внутрішніх вишуканих форм правлячого деспотизму минулого шляхом перенесення їх у глобальну площину (вихід назовні) модерними техніко-технологічними засобами (масова маніпуляція з допомогою телебачення, Інтернету, освіти)... У такий вульгарний спосіб Кремль досягає «неймовірний» результат щодо рівня підтримки свого президента. Щоразу, коли треба підвищити

² «Радянська людина», «радянський народ» – штучні, фантомні поняття, які радянська влада активно використовувала як інструмент здійснення асиміляційної політики численних народів і народностей з метою їхньої уніфікації, наближення до російських традицій, культури, мови і навіть релігії. Щоб збагнути глибину абсурдності цього поняття, за аналогією, можна запропонувати як варіанти таке: «європейська людина», «європейський народ» (чи хотіли б себе так ідентифікувати, скажімо, поляки, німці чи румуни?), «африканська / азійська людина» тощо.

рейтинги, Московію потрясають якісь біди й катаклізми, які сприяють консолідації міфічної «російської нації»: то підірвано багатоповерхові будинки з людьми, то розпочато операцію «мочить в сортіре» (про війну в Ічкерії), то потоплено атомохід «Курск» (аби звинуватити Військово-морські сили США в полюванні на не бачені досі у світі технології), то організовано теракти в московському чи пітерському метро, то здійснено анексію Криму, то підставлено «братнє» плече «борцям проти кивської хунти», «народним повстанцям» Лугандону, то розпочато виконання військового інтернаціонального обов'язку в Сирії (підтримку Башара Хафеза аль-Асада). І таких спільних для московитів, «об'єднаних» тем завше вистачає, особливо в часи Владіміра Путіна, політтехнологи й пропагандисти якого перевершили брехнею, цинізмом, деспотизмом учасників епохи «холодної війни».

Але мислячі люди однаково розуміють, що головне завдання нинішніх кремлівських «яструбів» – знищення Європейського Союзу як сталої та успішної структури, а в подальшому – відновлення історичного впливу Москви на Європу загалом та Східну Європу зокрема. Так, літературознавець, публіцист, професор Римського університету «Ла Сап'єнца», доктор філологічних наук, письменниця Оксана Пахльовська ще 2007 р. у статті «Росія – не Європа» зробила такі умовиводи: «За політичними персоналіями, ідеологічними провокаціями, юридичними підтекстами загубилася основна суть конфлікту. А конфлікт цей перманентний і суть його незмінна: це не протистояння окремих політичних сил в Україні, а грандіозне протистояння Росії та Європи, Росії та Заходу. А отже, у сучасних умовах, – протистояння тоталітарного світу і демократичного... Протистояння світу безправних людей – світові прав людини... Протистояння світу беззаконня – світові верховенства права. І це протистояння насамперед – геокультурне і лише як наслідок – геополітичне. А постійно пульсуюча лінія конфлікту проходить по тілу України – сьогодні, як і півтисячоліття тому» [12].

Попри це, В. Путіну дуже кортить остаточно познущатися з НАТО (аби підкреслити недієздатність Північноатлантичного військово-політичного альянсу). Не так давно – у квітні 2008 р. – лідер Кремля спершу переконав лідерів США, ФРН та Франції зняти з порядку денного питання Плану дій щодо членства в НАТО для України та Грузії на Бухарестському саміті, а вже за п'ять місяців цинічно познущався з довірливості західних партнерів, розпочавши серпневу Російсько-грузинську війну! У 2008 р. і ЄС, і США пробачили Путіну війну, начебто йшлося про якусь дрібницю чи грайливу витівку маляти. Проте ще тоді, у 2008 р., в Бухаресті було зроблено воєнний засів. Ми добре пам'ятаємо низку скандальних, перформативно-ультимативних заяв з уст кремлівського лідера: спершу Путін переконував Джорджа Буша в тому, що «Україна – це навіть не держава!», а у випадку вступу України до НАТО погрожував членам альянсу можливою анексією Криму та Східної України [1]. Україна досі не в НАТО, а Крим в Україні відібрано, реальна війна на українському Донбасі триває четвертий рік...

Без сумніву, помиляються ті європейці-союзники, як і «союзники», хто переконаний, начебто війна в Україні – це проблема самої України, якій можна співчувати, яку можна підтримати морально, фінансово чи задобрити принизливою подачкою у вигляді нестерпно довгоочікуваного «безвізу» з безліччю «але». Не таємниця, що в сусідніх з Україною країнах є чимало пересічних громадян (і навіть політиків!), які марять поверненням під свої юрисдикції частин українських територій. У цьому

пориві вони готові об'єднатися навіть з московітами [9], забуваючи, що ті в міжнародній політиці не вмюють і не прагнуть тримати слова (досить згадати фактичний вихід Кремля з Будапештського меморандуму [10], за яким Москва була одним із гарантів збереження територіальної цілісності й недоторканості України за добровільну відмову від ядерної зброї). Підтримуючи московську тиранію в можливому, такому бажаному для деякого розподілі України, ці так звані «патріоти» тим самим послаблюють підвалини своїх країн.

Наївно вважати, що недієздатна Україна – кінець амбіцій Кремля. Інтереси Московії ніколи не завершувалися на Дніпрі. Ці східні загарбники, новітні чингізхани [2], перебрані на європейців, завше марили як не Одером чи Дунаєм, то принаймні Віслою і Даугавою. Щоправда, є серед них і такі, хто прагне, аби їхній так званий «русській» солдат (історичну назву Русь, як відомо, московіти поцупили і привласнили! [5]) одночасно помив свої чоботи в чотирьох океанах (Владімір Жіріновській). Без опору України, країни колишнього Варшавського договору, зокрема Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Чехія та Словаччина (раніше – Чехо-Словаччина), як і країни Балтії – Литва, Латвія, Естонія, – стануть ласим шматком для ненаситної московсько-кремлівської орди [8], так би мовити, щоб відновити й розширити кордонні імперії. Таким чином, логічно вважати, що кожен західний лідер, кожен західний політик, політикан чи «експерт», хто бодай трохи намагається послабити Україну в її нерівному протистоянні проти дикої московської орди з планшетами й айфонами в руках, фактично вбиває цвях у власну домовину. Тут головне збагнути, усвідомити, що протистояння відбувається не локально, а глобально, за цивілізаційною лінією – між Сходом та Заходом.

На порівняльній таблиці ми подаємо невеликий перелік викликів світові з боку Кремля та реакцію на них об'єднаної Європи та України:

Путінська Росія	Україна	Європейський Союз
Війська інформаційних операцій [3]	Міністерство інформаційної політики України [16]	Відсутня більш-менш адекватна структура
Пропагандистські мовники: «Russia Today», «Первый канал», «Россия-1», «НТВ», «Россия-24», «Общественное телевидение России», «ТВ-центр», «Рен-ТВ», «Звезда», «Мир», «Euronews-Россия»	Не забезпечує свої території на Донбасі (як окуповані, так і неокуповані), у Криму, у північних і східних прикордонних регіонах власним теле- і радіопродуктом, але, попри заборону на трансляцію в пакетах кабельного телебачення, ефективно не перешкоджає трансляції ворожих пропагандистів – московських телеканалів. У східних регіонах України так зване російське телебачення доволі часто – єдине джерело інформації	За винятком принципових позицій окремих країн (наприклад, Литви), путінська пропаганда цілком доступна

Путінська Росія	Україна	Європейський Союз
Терористична загроза світові: російський слід у Франції, Швеції, діяльна участь випускників шкіл КГБ в ІДІЛ...	Позиція формального засудження, де факто – нейтралітет, тобто карт-бланш таким діям сил спецоперацій Росії	Позиція формального засудження, де факто – нейтралітет, тобто карт-бланш таким діям сил спецоперацій Росії.
Роль сил спеціальних операцій РФ в організації масових потоків біженців до Європи	Україна переважно не втручається в цей процес	Європа дезорієнтована, розгублена, без єдиної і чіткої позиції, демонструє власну беззахисність та безпорадність, чим стимулює програмування й реалізацію нових спецоперацій проти себе
Воєнні «подвиги» путінського режиму у світі: А) анексія Криму: У Московії масове захоплення, екстаз, передачі та фільми про повернення Криму до рідного дому [17]; Б) війська Путіна на Донбасі: декларують моральну підтримку так званим повстанцям, а насправді підтримують фінансово, зброєю, організаційно терористів, надсилають так звані «гуманітарні» колони вантажів. «Мінськ-1», «Мінськ-2» – ініціатива Москви; В) війська Путіна в Сирії: бомбардування міст і сіл, зокрема шкіл та лікарень, паромних переправ, застосування хімічної зброї	А) позиція невтручання в хід проведення спецоперації (лютий-березень 2014 р.) і визнання Криму тимчасово окупованою територією [7]; Б) Україна декларує факт ворожої окупації частини своїх територій, називає кількість російських воєнних інструкторів, офіцерів та солдатів, які регулярно перебувають у Донецькій та Луганській областях: у середньому – близько 10-ти тисяч, просить у західних партнерів посилення санкцій за агресію на Донбасі, просить про надання летальної зброї... В) допомогу Путіна Асадові формально засуджено, де-факто – мало що робить або про це майже нічого не відомо	А) засудження анексії частини території України і запровадження персональних санкцій та санкцій проти декількох російських підприємств; Б) ЄС підтримує намагання Росії стати миротворцем у Мінську, санкції – не поглиблює і не посилює, а навіть обіцяє пом'якшити, якщо ескалація конфлікту не продовжиться. ЄС нібито забув, що запровадив санкції як відповідь на анексію Криму! До секторальних санкцій справа так і не дійшла; В) поведінка достатньо відсторонена, з формальним засудженням бомбардувань і закликami до містера Путіна сісти за стіл переговорів зі США та ЄС щодо владнання «громадянського конфлікту» в Сирії, тобто йдеться про безпорадність ЄС у своїй впливовості на Кремль ³ ;

³ На реальну протидію Москві в Сирії світове співтовариство наважилося лише декілька разів (і шоразу без ЄС): наприклад, Туреччина, коли пілот її військово-повітряних сил збив російський СУ-24 – радянський надзвуковий фронтний бомбардувальник (<http://www.5.ua/interventsiia-rosii-v-syriiu/turechyna-zbyla-rosiiskiy-litak-su24-na-kordoni-z-syriieiu-99371.html>), та США, військо-

Путінська Росія	Україна	Європейський Союз
Г) незавершена війна РФ з Грузією; участь Кремля у Нагірно-Карабаському конфлікті; окупація частини Молдови (Придністров'я); болісна реакція Путіна на позицію США з приводу політики КНДР.	Г) Більшість із переліченого відійшла на задній план у міжнародній політиці України.	Г) Захід (і ЄС, і США) почасти висловлює підтримку демократіям молодих республік і стурбованість з приводу поведінки Кремля.

Важко не погодитися з Ігорем Яковенком, керівником фонду «Суспільна експертиза», в минулому генеральним секретарем Спільки журналістів Росії, який вважає, що «російські телеканали перетворюють країну «на одну з найбільших загроз для людства» [4], адже сьогодні в РФ створено унікальну й небувалу досі «систему одурманення власного населення і вторгнення в інформаційний простір інших країн» [4]. На думку І. Яковенка, Захід намагається якось захиститися від цього, але поки що не дуже вдало, бо постійно відстає у своїх кроках у відповідь.

Те, про що говорить у своєму інтерв'ю «Радіо Свобода» І. Яковенко, – лише вершина айсберга кремлівської інформаційної експансії та гібридної війни Московії проти цивілізованого світу, який, здається, все ще не збагнув ситуації або намагається її не розуміти, ніби в якомусь летаргічному сні.

Систематичні сигнали про посилення розбіжностей у Європейському Союзі (глобальних, стратегічних, культурних, ментальних, економічних, політичних тощо) тільки підкреслюють, з одного боку, беззахисність та безпорадність Унії щодо розв'язання низки гострих і термінових питань, так і, з іншого боку, вказують на відсутність грамотної, організованої, адекватної протидії будь-яким виявам вульгарної, цинічної, агресивної і брехливої зовнішньої політики, головним продуцентом якої нині є новітня Московія (РФ).

Сьогодні ЄС пропонує позицію формальної підтримки скривдженим і слабким та політику умиротворення агресора. Схоже, історія небагато навчила європейців, які наприкінці 30-х рр. XX ст. вже вдавалися до такої практики стосовно молодого диктатора А. Гітлера, чим фактично заохочували нацистів до ще більшої бравади і світової війни. А така політика хибна, бо не демонструє реальних та ефективних механізмів протидії дикій силі російської диктатури, яка дедалі більше наростає, натомість фактично сприяє стимуляції нової агресії та породженню ще більшого зла.

У журналістських колах ЄС існують різні, в т. ч. й тверезі оцінки ситуації, комплексний аналіз тих фактів, що вже відбулися і які передують новим драматичним і трагічним сценаріям, але голоси в мас-медіа, попри важливість та авторитетність, – це тільки голоси в медіа або експертному середовищі. Вони не компенсують відсутності політичних, іноді вольових рішень, без яких не буде знайдено рецепта, чи то пак – формули комплексної протидії диктаторській та авторитарній Росії, яка

ві яких, за наказом найвищого політичного керівництва, миттєво відповіли на хімічну атаку сирійських урядових сил і не просто знищили військово-повітряну базу, а й спростували міф про повноцінний захист повітряного простору Сирії з допомогою московських фахівців та радянсько-російських ракет С-300, С-400 та «Іскандерів» (<http://glavred.info/mir/iskandery-rydayut-tomagavki-smeyutsya-v-seti-trollyat-rossiyu-za-udar-ssha-po-aviabaze-v-sirii-429018.html>).

потроху перетворюється на Московію Івана Грозного, на Московію – геополітичного завойовника й жандарма на цілому євразійському просторі. Успіх Заходу у протидії Сходу дозволить ЄС не лише перемогти середньовічну дикість, а й оздоровити ситуацію у всій Європі. Натомість капітуляція Заходу відкріє всі мислимі й немислимі шлюзи для прориву аж до Гібралтару.

Незрозуміло, чим насправді – недалекоглядністю, байдужістю, цинічною зрадою – є критика України з боку ОБСЄ та деяких інших міжнародних організацій у зв'язку із забороною в'їзду антиукраїнських пропагандистів. Представник ОБСЄ з питань свободи засобів масової інформації Арлем Дезір безцеремонно, як справжній ментор, втручається у внутрішні справи нашої держави: «Я закликаю відповідні органи влади утриматися від накладання необґрунтованих обмежень на роботу іноземних журналістів, які впливають на вільний потік інформації та порушують зобов'язання ОБСЄ щодо свободи засобів масової інформації» [13]. Як можна одразу визначити обґрунтованість обмежень, відколи агенти ФСБ та інформаційні провокатори вважаються іноземними журналістами?

Попри певне розуміння з боку Міжнародної правозахисної організації «Human Rights Watch» позиції України в протистоянні інформаційним провокаціям, і тут також лунають звинувачення влади України в порушенні міжнародних зобов'язань «через видворення іноземних журналістів за звинуваченням в антиукраїнській діяльності» [14]. На думку дослідниці «Human Rights Watch» із українських питань Тані Купер, «практика українського уряду зі звинувачення журналістів в антиукраїнській позиції, потім видворення їх чи заборони в'їзду є серйозним порушенням її міжнародних зобов'язань у сфері прав людини. Заборона для журналістів є недалекоглядною і жалюгідною та підриває обіцянки України щодо демократичних реформ і верховенства права».

Мене як вченого цікавить, чому ці критики не закликають до відповідальності мас-медіа, чому не закликають припинити вигадувати і брехати, де спроби бодай усвідомлення ваги Слова? Оскільки з боку т. зв. міжнародних арбітрів не видно навіть намагання бути неупередженим і фаховим суддею в оцінці діяльності солдатів та офіцерів інформаційних військ РФ під медіа-прикриттям, дозволу собі припустити думку про певну змову проти України, про тотальну підтримку брехні, фальші й демагогії кремлівських найманців інформаційного фронту всупереч не тільки здоровому глуздові, а й логіці розвитку подій. Чому так? Сподіваюся, не за московські гонорари... Те, що не здатні (не хочуть?) побачити і зрозуміти експерти міжнародних організацій, виявляється, добре розуміють звичайні читачі сайту «Радіо «Свобода». Ось що можна прочитати в коментарях до критикованого тексту (подаю мовою оригіналу): *Elena Krasnyanskaya* («Не смешите людей! Какая обеспокоенность? Россия воюет против Украины, и все об этом знают. Так почему вообще журналисты страны-агрессора работают в Украине?..», 1 вересня 2017 р. 21:56); *Leen Bjo* («А кто ВАМ сказал, что это журналистка, а не информационный провокатор, у нее есть аккредитация? На Донбассе агрессия РФ, аннексирован Крым, украинские журналисты сидят в тюрьмах РФ, а ОБСЄ и Human Rights Watch этого упорно не замечает. А почему? Напрашивается вывод – Шрёдер не одинок!», 1 вересня 2017 р. 11:38); *Andriy Palienko, Kyiv, Ukraine* («Таня Купер – агент ФСБ, безумовно буде мовчати про терористичну діяльність так званих «журналістів», але ж сприяння тероризму є кримі-

нальним злочином в усьому світі. Краще б заявляли «занепокоєння» викраденням українців на підконтрольній Росії території», 1 вересня 2017 р. 11:19) [14].

З такими «оцінками», де-факто експертною сліпотою щодо війни путінської Росії проти України і Заходу, припускаю, що ЄС, подібно до Радянського Союзу, слабшатиме, втрачатиме реальні політичні та воєнні важелі, що стане наслідком денационалізації Європи, надмірної бюрократії та формальності, втрати первісних та сутнісних цінностей на догоду фемінізму, одностатевим шлюбам, войовничої та руйнівної нібито толерантності, коли чужинцям можна більше, ніж представникам титульної нації (Україна вже пожинає плоди такої «толерантності» до московських зайд-асиміляторів та крадіїв історичних і релігійних цінностей), чи єдиним ефективним і радикальним кроком у протидії потенційним східним загарбникам і з метою самозбереження бачу створення Балто-Чорноморського Союзу.

Підсумовуючи, хочу сказати, що об'єднаній Європі треба нарешті припинити коментувати різні кризи й початок геополітичного переформатування не на її користь, а вдатися до конкретних дієвих кроків, насамперед:

1) зберегти єдність самого ЄС, окремим її членам не піддаватися на провокації, оманливі пропозиції тощо;

2) у кожній країні ЄС задіяти ефективну контрпропаганду телеканалу «RT» (раніше – «Russia Today») – рупорові Кремля, державній багатомовній телевізійній компанії (мовить англійською, арабською, іспанською, російською та німецькою мовою), орієнтованій на закордонну аудиторію, та національним мовникам, які за московські гроші поширюють московські інтереси й популяризують московські політичні чи культурні цінності в середині ЄС (через статті, інтерв'ю, фільми). Відомо, як відверто брехливий, наклепницький псевдодокументальний фільм про Майдан гідності в Києві, а фактично – антиукраїнський фільм Поля Морейри «Україна: Маски революції» поширювали у Франції, Польщі, Болгарії...

3) крім переліку прізвищ російських бізнесменів та політиків, щодо яких уже застосовано санкції, запровадити секторальні санкції, зокрема фінансові, від'єднавши імперію Путіна від міжнародних платіжних систем «Visa», «MasterCard»;

4) Оскільки з єдністю Європейського Союзу (п. 1) є великі проблеми, зокрема, йдеться про фінансово-економічну кризу в Греції, частково в Іспанії, Португалії, Італії, Брексіт в Англії, дестабілізацію ситуації у Франції (запровадження, а згодом і продовження надзвичайного стану через терористичну загрозу), значне погіршення взаємин ЄС із Туреччиною, то, реагуючи на поклики інстинкту самозбереження, принаймні частині країн нинішнього ЄС треба заявити (і працювати над реалізацією заявленого) про початок роботи зі створення нового поясу безпеки та співпраці з умовною назвою «Балто-Чорноморський союз». Очевидно, що сюди мали б входити Скандинавські та Балтійські країни, Польща, Білорусь, Україна, Чехія, Словаччина, Угорщина, Румунія, Болгарія, Туреччина, можливо, Греція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алленова Ольга, Бухарест – Москва; Геда Елена, Киев; Новиков Владимир, Тбилиси. Блок НАТО разошелся на блокпакеты // Коммерсант. – 2008. – 7 апр. // <https://www.kommersant.ru/doc/877224>

2. Богданович Тарас. У московитів дуже багато цікавих звичаїв, які абсолютно не підпадають під розуміння і природу звичаїв слов'ян. – 2015. – 31 трав. // <http://fakeoff.org/culture/zhittyia-moskovitiv>
3. В России созданы войска информационных операций // РИА-Новости. – 2017. – 22 фев. // https://ria.ru/defense_safety/20170222/1488596879.html
4. Владимиров Виктор, Плотникова Анна. Информационные войска России и «фейковые» новости // Голос Америки. – 2017. – 23 фев. // <http://www.golos-ameriki.ru/a/vv-ai-russia-inform-army/3737132.html>
5. Дашкевич Ярослав. Як Московія привласнила історію Київської Русі // Універсум. – 2011. – №11–12 // <http://universum.lviv.ua/magazines/universum/2011/6/dashk.html>
6. Житарюк М. «Українці. Буковина». Позитивні нотатки // Журналісти і журналістика. Доступно з: <https://mgzhyt.blogspot.com/2017/06/blog-post.html>
7. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст. 892 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
8. Іваничук Роман. Орда: роман // http://www.e-reading.club/bookreader.php/1015237/Ivanichuk_-_Orda.html
9. Купрієнко Сергій. «Я не зустрічав більш варварського народу, ніж московити», – місіонер Педро Куберо. – 2016. – 31 лип. // <http://vsviti.com.ua/interesting/history/56002>
10. Л. Кучма, Б. Єльцин, Дж. Мейджор, У. Клінтон. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. – Будапешт. – 1994. – 5 груд. // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_158
11. Московія // <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%8F>
12. Пахльовська Оксана. Росія – не Європа // Post-Поступ. – 2007. – № 8 (14). – С. 28. Про це ж: Житарюк Мар'ян. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство. – Львів: Простір-М, 2008. – С. 242–243 // http://tmk-ti-udpu.at.ua/_ld/0/30_monograf_a5_cd.pdf
13. У ОБСЄ стурбовані тим, що Україна депортує іноземних журналістів. – 2017. – 31 серп. // <http://detector.media/community/article/129417/2017-08-31-u-obse-sturbovani-tim-shcho-ukraina-deportue-inozemnikh-zhurnalistiv/>
14. HRW розуміє занепокоєння України через російську пропаганду, але критикує видворення журналістів. – 2017 – 1 верес. // <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28709147.html>
15. Zhytaryuk Marian. Provocari actuale (amenintari) ale Kremlinului in contextual transformarilor geopolitice // GeoPolitica: Revista de Geografie Politica, Geopolitica si GeoStrategie/ Proiectii geopolitice pe falia Eurasiatica. Anul XV, nr. 70 (2/2017). Bucuresti, 2017. P. 121–124.
16. Доступно з: <http://mip.gov.ua/>
17. Доступно з: <https://www.youtube.com/watch?v=4P3r62skQys>; Крым. Путь на Родину. Документальный фильм Андрея Кондрашова // <https://www.youtube.com/watch?v=t42-71RpRgI>

INFORMATIONAL KREMLIN'S PROPAGANDA IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICS

Marian Zhytaryuk

Ivan Franko National University of Lviv

Chuprynyky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine

e-mail: mgzhyt@i.ua

In the article of Professor Marian Zhytaryuk, one of the components of the hybrid war – information propaganda and manipulation as an instrument for achieving the result – which is actively used by the highest political leadership of the Russian Federation is analyzed. It is also accentuated on the point that participants of the civilization war (Ukraine and the West) are not fully aware of the challenges and consequences of the activity by Russian information forces in the context of geopolitical transformations.

The united Europe should set to effective and decisive steps, rather than to comment on its own losses and successes of the aggressor if it aspires to save the EU. States the EU members do not need to yield to provocations, misleading proposals, but they should to use effective counterpropaganda to the RT channel (former Russia Today) – the Kremlin's mouthpiece the state-owned multilingual television company (in English, Arabic, Spanish, Russian and German) which is aimed at foreign audience and national broadcasters who distribute Moscow's interests and promote Moscow's political or cultural values within the EU (through articles, interviews, films). The EU-members should strengthen sanctions against the Russian Federation, separately to implement sectorial sanctions, including financial, to cut Putin's empire off international payment systems «Visa» and «MasterCard».

The author believes that to date, the consolidated and coordinated work within the limits of the Baltic and Black Sea Union which should include the Scandinavian and Baltic countries, Poland, Belarus, Ukraine, Czech Republic, Slovakia, Hungary, Romania, Bulgaria, Turkey, maybe Greece can be effective counteraction to the conquerors.

Key words: Putin's Russia, European Union, Baltic Black Sea Union, information propaganda, information troops, geopolitics, journalism.